

ligere fremkommet for årene 1919–59 i *Sbornik prací filosofické fakulty Brněnské university IX*, C 7 s. 289. Som appendix følger 14 tavler med reproduktioner af en række af de dokumenter, der er omtalt i de ovennævnte bidrag.

HERLUF NIELSEN

ALMINDELIG HISTORIE

DITLEV TAMM og JENS ULF JØRGENSEN: Dansk Retshistorie i Hovedpunkter fra Landskabslovene til Ørsted. I. Kilder til Dansk Retshistorie. Universitetsforlaget i København 1973. I kommission hos G. E. C. Gad. 323 s. 86,25 kr. II. Oversigt over Retsudviklingen. Universitetsforlaget i København. Skrifter udgivet af Retsvidenskabeligt Institut 13. 182 s. 18,40 kr.

Det bør ikke kun være de juridiske studerende bekendt, at faget retshistorie fornylig blev beriget med to glimrende publikationer. Udvalget af *Kilder til Dansk Retshistorie* grupperes om de traditionelle juridiske discipliner, kronologisk opstillet inden for hvert område. Udgiverne har imidlertid ikke villet nøjes med et udvalg af danske love og domme, men meget til forøgelse af samlingens værdi medtaget dels udenlandske kilder i dansk oversættelse, som har haft indflydelse på dansk ret og retstænkning, og dels et spændende udvalg af dansk og udenlandsk litteratur fra det 17. til det 19. århundrede. Jeg nævner i flæng Montesquieu, Beccaria, Henrik Stampe og A. S. Ørsted.

Bind II, *Oversigt over Retsudviklingen*, følger i det hele samme systematik som bind I. Forfatterne har valgt at give en kortfattet, men på mange måder selvstændig og ny indføring i de vigtigere retsinstitutters udviklingshistorie på bekostning af en dyberegående stillingtagen til de mere omstridte problemer i retshistorien. Også bind II er udarbejdet med en åben og varm interesse for forholdet mellem dansk og fremmed ret, hvilket især har manifesteret sig i kap. 7 om dansk retsudvikling på europæisk baggrund. Det bryder på værdig vis med ældre teoris ensidige nationale holdning.

Som det bemærkes i forordet, har savnet af en fremstilling af dansk retshistorie til universitetsundervisningen længe været føleligt. Man kunne tilføje, ikke blot undervisningen, men alle, der på en eller anden måde arbejder med problemer, der tangerer retshistorien, har savnet en moderne og lettilgængelig fremstilling, som rummer henvisninger til den vigtigste nyere danske og udenlandske retshistoriske litteratur. Svaret er her!

Det i mine øjne måske mest værdifulde ved disse publikationer, som jeg iøvrigt medgiver min varmeste anbefaling, er den valgte periodeafgrænsning. Henning Matzen, som systematisk byggede sin fremstilling af *Den danske Retshistorie fra 1893–97* på i det væsentlige samme grundstruktur som nu Tamm og Jørgensen, opfattede kun det, som lå forud for Danske Lov af 1683 som retshistorie. I nærværende arbejder medtages det 19. århundredes jura, hvilket betyder, at de og dermed faget retshistorie øger i samfundsmæssig relevans. At man måske til lige ved en senere revision burde medtage en god bid af det 20. århundrede som retshistoriens genstand, er en anden sag, som ikke skal drøftes her.

Bind I er forsynet med omfattende noter og forklaringer, medens bind II er suppleret med navne- og sagregister.

INGER DÜBECK

AAGE RASCH: *Staten og kunstnerne. Bevillinger og meninger under enevælde og folkestyre*. Skrifter udgivet af Jysk selskab for historie 22. Universitetsforlaget i Aarhus, 1968. 219 s. Ill. 40,50 kr.

Den sidste bog, overarkivar Aage Rasch naaede at udgive, ligger et godt stykke uden for den emnekreds, han havde gjort til sin – dansk handels- og kompagnihistorie i den florissante periode. Ved læsningen af *Staten og kunstnerne* faar man uvilkaarligt det indtryk, at netop denne bog stod sin forfatters hjerte overordentligt nær, og i forordet hedder det direkte, at inspirationen var »den overraskende voldsomme diskussion i presse og offentlighed, som opstod efter de første stipendieuddelinger fra Statens Kunstfond...«

Er bogens ydre skolebogsagtigt kedeligt, er teksten til gengæld fængslende og tankevækkende. Naar undertitlen meddeler, at ogsaa enevældens kunstopolitik skal behandles, maa det dog tages med forbehold, idet tiden inden 1848 overstaaes paa 30 sider, der nærmest virker som en ouverture. Det er emnets aktualitet, der har interesseret Rasch, og derfor er det hovedsagelig perioden efter juni-grundloven med rigsdagsdebatter, diskussioner i finansudvalget og ministeriets dispositioner, som gøres til genstand for undersøgelsen.

Det første kendte eksempel paa kongelig støtte til en kunstners uddannelse stammer fra 1549, da tegneren Melchior Lorck sendtes ud i Europa; med enevælden blev uddannelsesrejserne hyppigere, for hoffet i København havde direkte behov for kunstnerne. Allerede under Struensee erfarer man, at kunstnerstøtten er et yndet spareobjekt. »Det synes jo at være en grundlov her i landet, at naar der skal spares, begynder man med de kulturelle udgifter« (s. 15). I Guldbergperioden er der tendens til at fremme den nationale kunst; ydelserne kunne ogsaa anvendes til at lokke berømheder som Thorvaldsen og I. C. Dahl hjem til fædrelandet. Folkestyrets skabere fandt, at enevoldsfyrsterne havde været for ødsle, og støtten til kunstneriske formaal blev i 1848 beskaaret med ca. 35% – nu havde man jo heller ikke direkte brug for kunsten. Administrationen af statsydelserne centraliseredes i undervisningsministeriet, men det var dog i den første tid finansudvalget, som i praksis afgjorde til hvem og efter hvilke principper rejsestipendier, faste og midlertidige understøttelser skulle uddeles. Med dannelsen af Det forenede venstre naaede debatten ind i begge Rigsdagens ting, og oppositionen kritiserede, at de samme hæderkronede kunstnere aar efter aar modtog »temporær« støtte – i stedet burde nogle folkelige skolelærerforfattere nyde godt af midlerne. Da Christen Berg fik kontakt med Brandeskredsen, øgedes forstaaelsen for kunsten betydeligt, men der var kræfter, som søgte at dæmme op mod »de moderne«. En voldsom protest mødte i 1879 Holger Drachmanns optagelse paa finanslovsforslaget, hvorfra han burde slettes paa grund af manglende moralsk holdning. Paa et tidspunkt, hvor I. P. Jacobsen havde hovedværker som *Marie Grubbe* og *Niels Lyhne* bag sig, nægtede man at tildele ham støtte, mens ti ubetydelige forfatterinder modtog understøttelse. I provisorietiden gik det ofte saaledes, at man i finansudvalget delte midlerne ligeligt mellem regerin-